

ISSN 2524-2369 (Print)
ISSN 2524-2377 (Online)

ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА
LITERARY

УДК 821.161.3.091(092)Колас
<https://doi.org/10.29235/2524-2369-2022-67-1-97-103>

Паступіў у рэдакцыю 05.03.2021
Received 05.03.2021

Ж. С. Шаладонова

*Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Мінск, Беларусь*

**ДАРОГА Ў СІМВОЛІКА-МЕТАФАРЫЧНАЙ ПРАСТОРЫ ТВОРАЎ Я. КОЛАСА:
ПАРАЎНАЛЬНЫ РАКУРС**

Анотацыя. Раскрываецца сімволіка-метафарычная напоўненнасць образа дарогі в поэме Я. Коласа «Новая земля» в сопоставлении с произведениями Н. Гоголя и Т. Шевченко. Подчёркивается, что в художественно-философском осмыслении авторов дорога представляется как способ существования героев, преодоления жизненных препятствий, а также универсальный символ бесконечного движения духа, мысли, постижения бытийных ценностей. Сравнительный анализ позволил расширить спектр семантических значений образа как воплощения поиска духовной и национально-исторической самоидентификации человека, народа, страны.

Ключевые слова: пространственная структура произведения, образ дороги, образ просторного пути, метафора, символ, переходная эпоха, поиск, личностная и национально-историческая самоидентификация, мышление, духовное возвышение, обновление

Для цитирования: Шаладонова, Ж. С. Дорога ў сімволіка-метафарычнай прасторы твораў Я. Коласа: параўнальны ракурс / Ж. С. Шаладонова // Вест. Нац. акад. навук Беларусі. Сер. гуманітар. навук. – 2022. – Т. 67, № 1. – С. 97–103. <https://doi.org/10.29235/2524-2369-2022-67-1-97-103>

Zhanna S. Shaladonava

*Centre for Belarusian Culture, Language and Literature researches of the National Academy of Sciences of Belarus,
Minsk, Belarus*

**THE ROAD TO THE SYMBOLIC AND METAPHORICAL SPACE OF THE WORKS OF Y. KOLAS:
COMPARATIVE POINT OF VIEW**

Abstract. The symbolic and metaphorical fullness of the image of the road in the poem of Y. Kolas “New Land” in comparison with the works of N. Gogol and T. Shevchenko is revealed in the article. It is emphasized that in the artistic and philosophical understanding of the authors, the road is presented as a way of heroes’ existence, overcoming life obstacles, as well as a universal symbol of the endless movement of spirit, thought, comprehension of existential values. Comparative analysis made it possible to expand the range of semantic meanings of the image as an embodiment of the search for spiritual, national and historical self-identification of a person, people, country.

Keywords: spatial structure of the work, image of the road, image of a spacious path, metaphor, symbol, transitional era, search, personal, national and historical self-identification, thinking, spiritual exaltation, renewal

For citation: Shaladonava Zh. S. The road to the symbolic and metaphorical space of the works of Y. Kolas: comparative point of view. *Vesti Natsyyanal'nai akademii navuk Belarusi. Seriya humanitarnykh navuk = Proceedings of the National Academy of Sciences of Belarus. Humanitarian Series*, 2022, vol. 67, no. 1, pp. 97–103 (in Belarusian). <https://doi.org/10.29235/2524-2369-2022-67-1-97-103>

Уводзіны. Шырока і разнастайна рэпрэзентаваны ў літаратуры вобраз дарогі з’яўляецца адным з найбольш сэнсава ўзмоцненых у арганізацыі і скіраванасці прасторы, выяўленні нацыянальнай карціны свету, мастацкай характаралогіі персанажаў, увасабленні духоўных, маральна-этычных, сацыяльна-філасофскіх роздумаў аўтараў. Шматлікасць мастацкіх мадыфікацый

вобраза абумоўлена размаітым спектрам яго эмпірычных і сімволіка-метафарычных значэнняў. Найперш дарога – метафара жыцця, якая сканцэнтравала ў сабе яго падзейна-сэнсавыя праявы, пошукавы характар і ўнутраны дынамізм, эвалюцыйную логіку і быццёвую адкрытасць. Дарога, шлях – гэта і спосаб жыцця, і яго мэта, скіраванасць, зададзенасць на асваенне і асэнсаванне быццёвай прасторы, самарэалізацыю, самаідэнтыфікацыю ў ёй. “Дзеся таго, каб быць узвышаным, – адзначыў Ю. Лотман пры разглядзе мастацкай прасторы прозы М. Гогаля, – прастора павінна быць не толькі вялікай (ці бязмежнай), але і скіраванай, той, хто знаходзіцца ў ёй, павінен рухацца да мэты. Яна павінна быць дарогай <...>. Са з’яўленнем вобраза дарогі як формы прасторы фарміруецца і ідэя шляху як нормы жыцця чалавека, народаў і чалавечтва” [1, с. 656]. Сам пісьменнік у сваіх лістах прызнаваўся, што менавіта ў дарозе ў яго звычайна развіваецца задума, акрэсліваецца змест, вымалёўваецца сюжэт твораў, а падарожжа ўспрымаецца як практычна адзіны сродак аднаўлення і падтрымання жыццёвай і творчай энергіі, набыцця раўнавагі, прасветленасці ў планах, дзеяннях і ўчынках.

Асноўная частка. Кожная эпоха па-свойму актуалізуе вобраз дарогі. У пачатку ХХ стагоддзя ідэя шляху і звязаных з ім перамен стала адной з важнейшых у культуры і літаратуры. У духоўна-творчым станаўленні і развіцці пісьменніцкай асобы А. Блок адзначыў пачуццё шляху як вызначальна-прагнастычнае: “Першая і галоўная прыкмета таго, што дадзены пісьменнік не з’яўляецца велічынёй выпадковай і часовай, – пачуццё шляху” [2, с. 111]. Тое, як гэта пачуццё шляху пранізвае мастацкую структуру твораў, арганізуе іх ідэйна і кампазіцыйна, крышталізуе сэнсавую змястоўнасць, наглядна і канцэптуальна ёміста ўвасоблена ў творах Я. Коласа. Матывы дарогі, пошуку, шляху як руху да мэты прысутнічаюць практычна ва ўсіх коласаўскіх творах, вынесены ў назвы паэмы “Новая зямля”, трылогіі “На ростанях”, існуюць у лірыцы, паэме “Сымон-музыка”, апавесцях “На просторах жыцця”, “Дрыгва”, “Казках жыцця”, апавяданнях. Вобраз дарогі ў гэтых творах поліфункцыянальны, ужываецца ў шырокім сэнсавым дыяпазоне. Нават можна сказаць, што адны сэнсавыя значэнні змяняюць і дапаўняюць другія.

У вершах “Дарога” (1906), “Дарога” (1910), “На раздарожжы” (1911), “У дарозе” (1913) дарога, што акрэслівае маральна-духоўныя, грамадска-сацыяльныя каардынаты развіцця народа, характарызуецца як крывая, вузкая, глухая, цесная, параўноўваецца з незайздросным лёсам, цяжкай доляй беднага працоўнага люду, выгнанніка ў сваёй краіне:

Ой, дарога-сцежка,
Вузкая, крывая!
І ты, жыццё наша,
Ты, доля, такая! [3, с. 28].

Зварот “Ой вы, дарожанькі людскія, Пуцінкі вузкія, крывыя” прагучыць і ў заключных радках паэмы Я. Коласа “Новая зямля” (1911–1923), падагульняючы глыбокі светапоглядны роздум аўтара. У гэтым знакавым для беларускай літаратуры і культуры творы ідэя і пачуццё дарогі як руху, умовы і спосабу пераадолення нерухомай нязменнасці, данасці, набыцця экзістэнцыяльнага вопыту, унутранага развіцця з’яўляюцца аднымі з ключавых, аб’ядноўваюць мастацка-вобразную структуру, пачынаюць і лагічна завяршаюць кампазіцыйную будову:

О, як бы я хацеў спачатку
Дарогу жыцця па парадку
Прайсці яшчэ раз, азірнуцца,
Сабраць з дарог каменні тыя,
Што губяць сілы маладыя, –
К вясне б маёй хацеў вярнуцца [4, с. 7].

Рэтраспектыўны погляд (“Прайсці яшчэ раз, азірнуцца”) і жыццёапісанне з дамінантай топа дарогі (“Дарог жыцця”) набліжаюць паэму Я. Коласа да паэмы М. Гогаля “Мёртвыя душы” (1842): “Русь! Русь! вижу тебя, из моего чудного, прекрасного далека тебя вижу” [5, с. 210]. Дарога з самага пачатку задае спосаб пабудовы сюжэта, арганізуе ідэйна-сэнсавую і структурна-кампазіцыйную прастору гогалеўскай паэмы: “В ворота гостиницы губернского города NN въехала довольно красивая рессорная небольшая бричка... В бричке сидел господин” [5, с. 7]. Кампазіцыйны стрыжань твора ўяўляе брычка, у якой падарожнічае Чычыкаў з мэтай ажыццяўлення

перамен ва ўласным лёсе, планамерна-пралічаным руху да мары аб уласным доме, сям’і, нашчадках. Міхал, галоўны герой паэмы Я. Коласа, у імкненні набыцця ўласнай зямлі, дому таксама “станоўка, ненарокам Ішоў да мэты крок за крокам”, яго лад жыцця, спосаб мыслення і духоўнага развіцця набылі вектарную скіраванасць руху да новай зямлі.

У рускай літаратурна-культурнай традыцыі з дарогай звязваецца найперш магчымасць асваення вялікай тэрытарыяльнай прасторы, крыніца станоўчых перамен у жыцці, шлях да свабоды, выратавання, умова для пазнання і творчасці. На думку Т. Шчапанскай, папулярны варыянт расійскай мары аб волі, свабодзе выяўляецца ў матыве і практыцы ўцёкаў з тым, каб апынуцца ў дарозе. Разам з тым даследчыца лічыць, што «традыцыя адмаўляецца бачыць дарогу як засвоеную культурай зону, г. зн. уключаць у сферу дзеяння культуры. Культура “не бачыць” дарогу як сваю частку, нарадзіўшы крылаты выраз: “У Расіі няма дарог, а ёсць кірункі”. Бездараж увайшла ў лік этнавызначальнікаў. Дакладней, між іншым, сказаць не пра тое, што рускі этнас ідэнтыфікуецца з дрэннай дарогай, а пра тое, што ён проста не ідэнтыфікуе сябе з дарогай, падкрэслена аддаляецца ад яе, вызначае сябе праз яе супрацьлегласць (дом, аседласць) і акцэнтуюе яе адсутнасць. Міфалагему “дрэнных дарог” як этнавызначальнік можна разглядаць, у выніку, як функцыю аседлай этнічнай самасвядомасці» [6, с. 35].

Беларусы на працягу стагоддзяў таксама выявілі сябе як аседлы этнас з адпаведнай псіхалогіяй і самасвядомасцю, у якой паняцці цэнтра, дому замацоўвалі ўкараненасць у свеце, перадавалі складаныя механізмы асваення, абжывання прасторы. Дом кампенсаваў фатальную занябанасць чалавека ў свеце, ствараў умовы для самавызначэння, самаідэнтыфікацыі, надаваў існаванню абароненасць, здзейсненасць і камфортнасць. У гэтай устойлівай, уладкаванай прасторы дарога ў сваім прамым, намінальным значэнні ўяўлялася як вымушаная і непажаданая, небяспечная, процістаяла абжытаму, звыкламу, роднаму асяроддзю.

Пазбяганне кардынальных перамен, імкненне да трываласці, устойлівасці побыту, непарушнасці традыцый выступаюць як жыццёвая мудрасць, філасофія цэлага народа, лаканічна сфармуляваная ў паэме “Новая зямля” ў трывожных развагах Ганны:

А там, за светам, на чужыне
Ніхто цябе, ой, не прыхіне!
...Няпэўна ўсё і невядома,
Дык больш трымайцеся вы дому! [4, с. 30].

Імкненне да набыцця новай зямлі, як і імкненне да ўсяго нязведанага, суправаджаецца адчуваннем вымушанай дарогі, якое павялічваецца з кожным непажаданым і пакутлівым пераездам сям’і Міхала, падуладнай волі ляснічага. Я. Колас дасціпна, па-мастацку пераканальна падкрэсліў бытавыя нязручнасці прырэбраў-блуканняў:

Яшчэ б гадочак пажыць ціха,
Але найгоршае тут ліха –
Збірай зноў цапстрыкі, трасіся
Па каранях з дабром, з сям’ёю,
У самую бездараж вясною [4, с. 40–41].

У кантэксце пошукаў Міхалам сваёй зямлі, свайго дому прапанаваная С. Аверынцавым формула “ўзаемнага ўпору элементаў дарога-дом” атрымала нагляднае высокамастацкае ўвасабленне і адлюстравала ключавыя тэндэнцыі і светапоглядныя ўстаноўкі пераходнай эпохі пачатку XX стагоддзя. Бытавая неўладкаванасць і адсюль духоўная няўтульнасць жыцця герояў твора ўпісваюцца ў агульную парадыгму качэўніцтва, пазбаўленасці адчування грунту, дому, характэрную для гэтага перыяду. Драматызм прыватнай сітуацыі праецыруецца на лёс цэлага народа, яго блуканняў па дарогах гісторыі ў пошуках самаідэнтыфікацыі і самавызначэння. Я. Колас падкрэсліваў, што ў такім вымушаным драматычна-напружаным блуканні трансфармуецца спрадвечныя ідэалы, страчваюцца агульныя інтарэсы, разрываюцца каштоўнасныя арыенціры. Пазбаўлены трываласці і дому, “божы люд” апанаваны трывожнымі і эсхаталагічнымі настроямі:

Эх, божы люд! Якая сіла
Цябе віхрамі закруціла?
Куды ты йдзеш, чаго шукаеш?

Які ты ў сэрцы смутак маеш?
Куды вядзе твая дарога?
Чаму задума і трывога
Пячаць на твар твой палажыла?
Чаго глядзіш ты так няміла?
Няма ў вачах тваіх прывету,
Як бы не рады сонцу, свету,
Ідзе народ, як хвалі мора,
Як хмары ў небе на прасторы,
Адны другім усе чужыя [4, с. 249].

У паэме пастаянна паглыбляецца сімволіка-метафарычная насычанасць вобраза дарогі як прыватнага жыцця асобнага чалавека і гістарычнага лёсу народа, іх дынамічнага пошукавага руху да свайго сапраўднага быцця, што ўрэшце выступіць як ілюстрацыя адвечнага пошукавага закону светабудовы, “жывога духа вечнага вяртання” (І. В. Гёте).

Я. Колас пастаянна нагадвае аб цеснай і ўзаемаабумоўленай сувязі дарогі, руху і мыслення. Звычайныя абходы ляснічага, якія Міхал рабіў па сваіх службовых абавязках, спрыялі самапаглыбленню героя, суправаджаліся яго працяглымі роздумамі і разважанымі як аб надзённых справах і клопатах, так і аб жыццёвых планах і перспектывах. З фізічным перамяшчэннем, вандроўкамі аўтар звязвае ўнутраны дынамізм героя, імкліва-пошукавы рух мыслення, духоўную скіраванасць. Праз траекторыю фізічных перамяшчэнняў у прасторы тонка і выразна вымалёўваецца духоўна-псіхалагічны профіль героя:

Памалу, мерна крок за крокам
Ў сваім раздум’і адзінокім
Дадыбаў бацька скора к дому [4, с. 21].

Міхал ідзе, і думкі ходзяць,
І ў пункт адзін яны прыводзяць [4, с. 147].

Міхал ішоў, з ім ішлі і думкі,
А з імі вобразы ўставалі
І ў сэрцы водгук выклікалі [4, с. 184].

Міхал у часе вандравання
На адзіноце сам з сабою,
З гарачым сэрцам і душою
Развязваў важнае пытанне
Аб той зямельцы аб уласнай [4, с. 223].

Дарога арганізуе ідэйна-сэнсавую, кампазіцыйную, прасторавую структуру паэмы “Новая зямля” і, нягледзячы на тое, што героі ўвесь час у руху, блуканнях, пераездах, няўхільна пазбаўляецца прамога ўтылітарнага значэння перамяшчэння, страчвае зямную канкрэтыку і афармляе метафізічны рэльеф. Праз траекторыю дарогі акрэсліваюцца каардынаты чалавечага і народнага лёсу, фіксуецца няспынная зменлівасць жыццёвага руху і канчатковасць кожнага этапу існавання. Па-філасофску ўдумліва Я. Колас прасочвае матываваную логіку скіраванняў чалавека ў кантэксце гістарычнага развіцця Бацькаўшчыны і празорліва заўважае, што гэтымі працэсамі кіруе “духу волі плынь жывая” як магчымасць усвядомленага выбару шляхоў у прастору вызвалення духоўнага, сацыяльнага, нацыянальнага:

Дарогі, вечныя дарогі!
Знаць, вам спрадвеку самі богі,
Калі красёнцы жыцця ткалі,
І вашы лёсы вызначалі,
Няма канца вам, ні супыну;
Вы жывы кожную часіну,
То задумены, смутна строгі,
Як след захованай трывогі,
То поўны чараў спадзявання,
То страху цёмнага знікання,
Калі душа свой лёс працуе,
І ноч нябыту зацяняе...

Дарогі, цёмныя дарогі!
 Вы так маўклівы, вы так строгі!
 Хто вас аблічыць? Хто вас змерыць?
 Хто вашы звівы ўсе праверыць?
 Хто вашы ходы абшукае?
 Бо ўсё сваю дарогу мае! [4, с. 236].

У паэмах Я. Коласа і М. Гогаля вобраз дарогі сімвалізуецца, што надае творам універсальна-філасофскую змястоўнасць і знакаваць, насычае іх анталагічнай праблематыкай і трансфармуецца ў абагульнена-філасофскую тэму жыццёвага шляху чалавека, народа, чалавецтва. З вышыні свайго мастацкага даравання і жыццёвага вопыту, не злоўжываючы дыдактыкай, М. Гогаль у абагульненым выглядзе прасочвае імклівы рух жыцця, засцерагае ад душэўнай легкадумнасці і неабачлівага марнатраўства чалавечымі якасцямі, каб вынікі напрыканцы не замучалі і не расчароўвалі: “Забирайте же с собою в путь из мягких юношеских лет в суровое ожесточающее мужество, забирайте с собою все человеческие движения, не оставляйте их на дороге: не подымете потом!” [5, с. 122].

У абедзвюх паэмах аўтарскі ракурс бачання ўзбуйняецца, перамяшчаецца ад лакальнасці і канкрэтыкі эмпірычнага матэрыялу да меж глабальнага, усёахопнага погляду на чалавека, народ, краіну, свет, рэльефна, скульптурна, зрокава акрэслівае лёсавызначальныя і знакавыя тэндэнцыі народна-гістарычнага быцця. Дарога ў “Мёртвых душах” выступае паказчыкам шчымлівага аўтарскага роздуму аб гістарычных перспектывах, цывілізацыйных магчымасцях краіны, якая сама пачынае выступаць у сімвалічнай ролі падарожнага: “Не так ли и ты, Русь, что бойкая необгонимая тройка несёшься? Дымом дымится под тобою дорога, гремят мосты, всё отстаёт и остаётся позади... Русь, куда ж несёшься ты? дай ответ. Не даёт ответа. Чудным звоном заливается колокольчик; гремит и становится ветром разорванный в куски воздух; летит мимо всё, что ни есть на земле, и, косясь, посторониваются и дают ей дорогу другие народы и государства” [5, с. 236].

У паэме “Новая зямля” сакраментальнае “ўсё сваю дарогу мае” актуалізуе сімволіка-метафарычнае, непасторавае значэнне дарогі. У працэсе праходжання свайго гістарычнага шляху асвятляецца лёс краіны, Бацькаўшчыны. На шляху пошукаў сваёй зямлі акрэсліваюцца, вывяраюцца першаасновы яе свабоднага, незалежнага дзяржаўнага жыцця, нацыянальна-гістарычнага самавызначэння і самаідэнтыфікацыі.

Мары коласаўскага героя аб прыватным шчасці, адасобленым ад лёсу народна-нацыянальнага, засяроджанасць на сваім індывідуальным пытанні-праблеме “Аб той зямельцы аб уласнай” абарваліся трагічна: “Беглі сцежачкі Ў свет шырокі, Прывялі ж яны К той магіланцы!..” [4, с. 280]. Разрозненыя, неўсвядомленыя людскія шляхі-пошукі лепшай долі прадстаўляюцца аўтарам як вузкія, крывыя, цымяныя пуціны. У імкненні да маральнага пераўвасаблення, аднаўлення чалавецтва, што ў сваіх унутрана статычных блуканнях-пошуках ісціны збочыла на няправедныя, крывыя і глухія шляхі, М. Гогаль згадвае прасторны шлях духоўнай прасветленасці і ўзвышэння: “Какие искривленные, глухие, узкие, непроходимые, заносящие в сторону дороги избирало человечество, стремясь достигнуть вечной истины, тогда как перед ним был открыт прямой путь, подобный пути, ведущему в царские чертоги! Всех других путей шире и роскошнее он, озаренный солнцем и освященный всю ночь огнями; но мимо него, в глухой темноте, текли люди” [5, с. 201].

З вобразам бездаражы ў кантэксце верша Т. Шаўчэнкі “Ці то нядоля і няволя...” (1850) звязваецца матыў шляху пакутніцтва, перашкод, выпрабаванняў, шляху, якім лірычны герой імкнецца вярнуцца на радзіму. “Злыя людзі” пазбавілі героя магчымасці выхаду на шырокі, прасторны шлях вяртання: “...тяжкий камень положили Посеред шляху... і разбили О його... Бога боячись! Моё малее, та убоге, Та сердце праведне колись!” [7, с. 331]. Факт пазбаўленасці шырокай дарогі, “бітага” шляху ў супрацьстаянні “злым людзям” надае вобразу лірычнага героя вышэйшую адзначанасць, абвастрае розум і пачуцці, раскрывае сапраўднае прызначэнне выгнанага прака:

Тепер іду я без дарогі
 Без шляху битога... а вы!
 Дивуетесь, што спотыкаюсь,
 Що вас і долю проклинаю,
 І плачу цяжко... [7, с. 331].

Да ідэі прасторнага шляху апелюе Т. Шаўчэнка ў вершы “Ісайа. Глава 35” (1859). У разгорнутым метафарычным малюнку супольнага выхаду на вольны і шырокі шлях паэт сканцэнтравана спадзяванні на нацыянальнае, сацыяльнае вызваленне і духоўнае аднаўленне прыгнечаных. Гэты шлях у сваёй антыімперскай гуманістычна-асветніцкай скіраванасці да справядлівага і незалежнага жыцця набывае характарыстыкі сакральнай прасторы: “Паэт, па сутнасці, стварыў уласны сакральны тэкст, у якім праз благавешчанне сацыяльна-вызваленчыя матывы паяднанія з месіяністычнай ідэяй абнаўлення Украіны” [8, с. 156]:

Оживуть степи, озера
 І не верстовіі,
 А вольніі, шірокіі
 Скрізь шляхі святіі
 Простеляцца; і не найдуть
 Шляхів тых владыкі,
 А рабі тымі шляхамі
 Без гвалту і крыку
 Позісходзяцца докупі
 Раді та веселі.
 І пустыню опануюць
 Веселіі села [7, с. 353].

Паэма Я. Коласа таксама завяршаецца зваротам да тэмы прасторнага шляху і рытарычным пытаннем:

Прасторны шлях! калі ж, калі
 Ты закрасуеш на зямлі
 І злучыш нашы ўсе дарогі? [4, с. 280].

Высновы. Прасторны шлях у трактоўцы Я. Коласа выступае як “універсальная форма арганізацыі прасторы” (Ю. Лотман) і ўвасабляе шлях паўнакроўнай нацыянальна-гістарычнай рэалізацыі супольнасці. Плыні катастрафічных рэвалюцыйных зрухаў, што вырасталі на хвалях спрадвечных народных блуканняў у пошуках лепшай долі, не спраўдзілі надзей на станоўчае вырашэнне балючых надзённых праблем сацыяльнага, дзяржаўна-нацыянальнага, гісторыка-культурнага развіцця народа і краіны. Таму такое важнае значэнне набывае актыўнае духоўна-сацыяльнае развіццё кожнага асобнага чалавека, яго далучэнне да агульнажыццёвага рытму адзінай на сваім гістарычным шляху нацыі. Напрыканцы паэмы актуалізавана вертыкальная скіраванасць руху па дарогах жыцця да новых вяршынь, “дзе так панадна свеціць сонца”. Прасторны шлях скаардынаваны з бясконцым напружана пошукавым рухам чалавечай думкі, якая заўсёды імкнулася зазірнуць за межы данасці, за “далягляд ружова-сіні”, з глыбокай прадуманасцю ідэйнага стагнаўлення, нацыянальнага самаўсведамлення, унутрана-творчай засяроджанасцю чалавека і народа на абнаўленні, каб “новы свет жыцця саткаць”.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Лотман, Ю. М. Художественное пространство в прозе Гоголя / Ю. М. Лотман // Об искусстве / Ю. М. Лотман. – СПб., 1998. – С. 621–658.
2. Блок, А. Об искусстве / А. Блок. – М. : Искусство, 1980. – 503 с.
3. Колас, Я. Збор твораў : у 14 т. / Я. Колас. – Т. 1 : Вершы, 1898–1917. – Мінск : Маст. літ., 1972. – 562 с.
4. Колас, Я. Збор твораў : у 14 т. / Я. Колас. – Т. 6 : Новая зямля ; Сымон музыка : паэмы. – Мінск : Маст. літ., 1974. – 624 с.
5. Гоголь, Н. В. Собр. соч. : в 7 т. / Н. В. Гоголь. – Т. 5 : Мёртвые души. – М. : Художеств. лит., 1978. – 541 с.
6. Щепанская, Т. Б. Культура дороги в русской мифоритуальной традиции XIX–XX вв. / Т. Б. Щепанская. – М. : Индрик, 2003. – 528 с.

7. Шевченко, Т. Кобзар / Т. Шевченко. – Київ : Веселка, 1998. – 486 с.
8. Шевченківська енциклопедія : в 6 т. / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; редкол.: М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.]. – Київ : Ін-т л-ри НАНУ, 2012–2015. – Т. 3 : І–Л. – 2013. – 888 с.

References

1. Lotman Yu. M. Artistic space in Gogol's prose. *About art*. St. Petersburg, 1998, pp. 621–658 (in Russian).
2. Blok A. *About art*. Moscow, Iskusstvo Publ., 1980. 503 p. (in Russian).
3. Kolas Ya. *Collected works. Vol. 1. Poems 1898–1917*. Minsk, Mastatskaya litaratura Publ., 1972. 562 p. (in Belarusian).
4. Kolas Ya. *Collected works. Vol. 6. Poems "New Land" and "Simon the musician"*. Minsk, Mastatskaya litaratura Publ., 1974. 624 p. (in Belarusian).
5. Gogol' N. V. *Collected works. Vol. 5. Dead souls*. Moscow, Khudozhestvennaya literatura Publ., 1978. 541 p. (in Russian).
6. Shchepanskaya T. B. *Culture of the road in the Russian mythological tradition of the XIX–XX centuries*. Moscow, Indrik Publ., 2003. 528 p. (in Russian).
7. Shevchenko T. *Kobzar*. Kiev, Veselka Publ., 1998. 486 p. (in Ukrainian).
8. *Shevchenko encyclopedia. Vol. 3*. Kiev, Institute of Literature of the NASU, 2013. 888 p. (in Ukrainian).

Информация об авторе

Шаладонова Жанна Сергеевна – кандидат филологических наук, старший научный сотрудник. Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы, Национальная академия наук Беларуси (ул. Сурганова, 1, корп. 2, 220072, Минск, Беларусь). E-mail: shaladonov@tut.by

Information about the author

Zhanna S. Shaladonava – Ph. D. (Philol.), Senior Scientific Researcher. Centre for Belarusian Culture, Language and Literature researches of the National Academy of Sciences of Belarus (1 Surganov Str., Bldg 2, Minsk 220072, Belarus). E-mail: shaladonov@tut.by